

Tygodnik Gospodarczy

Rok IV

Poznań, dnia 5 czerwca 1948

Nr 23

TREŚĆ: Wywłaszczenie majątków zajętych w okresie wojny — Monopol „Centrali Złomu” (str. 258) — Praktyka i wykładnia prawa skarbowego (str. 259) — Kronika skarbową (str. 263) — Wyjaśnienia w sprawach socjalnych (str. 264) — Wyjaśnienia o obrocie bezgotówkowym (str. 264) — Ogrzewanie i chłodzenie miejsc pracy (str. 266) — Komunikaty (str. 267) — Kartoteka.

Wywłaszczenie majątków zajętych w okresie wojny

Dnia 16 kwietnia br. ogłoszono dekret „O wywłaszczeniu majątków, zajętych na cele użyteczności publicznej w okresie wojny 1939—1945 r.” Dekret ten dopuszcza wywłaszczenie nieruchomości zajętych w okresie wojny na cele wymienione w art. 2 ust. 1 dekretu, a mianowicie: a) na cele budowy, rozwoju i utrzymania urządzeń komunikacji publicznej, b) na cele przedsiębiorstw podstawowych gałęzi gospodarki narodowej, będących przedsiębiorstwami państwowymi lub przejętych na własność Państwa, c) na cele wojskowe, d) pod ulice i place publiczne, skwery, zieleńce, parki, place sportowe i cmentarze, e) pod zalesienia lub na melioracje, f) na cele użyteczności publicznej. Określenie „użyteczność publiczna” zostało w tym ostatnim punkcie użyte niewątpliwie w specyficznym, ciśniejszym znaczeniu; jak wynika bowiem z tytułu dekretu „cele wymienione w poprzednich punktach (a—e) ustawodawca uważa również za „cele użyteczności publicznej”. Należy zatem sądzić, że w punkcie f) chodzi o cele, związane z użytkowaniem publicznym, z bezpośrednią korzyścią publiczności (jak np. szkoły czy szpitale).

Dekret nie określa bliżej, o jakie „zajęcie” chodzi; w szczególności nie określa formy ani podmiotu zajęcia, należy zatem przyjąć, że chodzi tu o zajęcie przez jakiegokolwiek organy, sprawujące faktycznie władzę w okresie wojny, i to bez względu na rodzaj i charakter przepisów, którymi władze te się kierowały — a więc również o zajęcia dokonane przez okupanta. Te wypadki będą też niewątpliwie z natury rzeczy najliczniejsze.

Dekret przewiduje dwie grupy nieruchomości podlegających wywłaszczeniu :

1. Pierwszą grupę (art. 1 ust. 1 i art. 2 dekretu) stanowią nieruchomości:
 - a) *zajęte w czasie wojny na cele „użyteczności publicznej”* (wymienione wyżej);
 - b) *znajdujące się w dniu 16 kwietnia 1948 r.* (dzień wejścia w życie dekretu) w *posiadaniu* Skarbu Państwa, związków samorządu terytorialnego lub przedsiębiorstw państwowych;
 - c) *użytkowane nadal na te cele* (lub przewidziane na te cele w planach zagospodarowania przestrzennego bądź w wytycznych do tych planów);
 - d) *zostały choćby w części zagospodarowane z funduszy publicznych* (bądź też zagospodarowanie ich jest już przewidziane do realizacji w pierwszej kolejności planu).
 Wszystkie te warunki muszą oczywiście zachodzić równocześnie.
2. Drugą grupę (art. 1 ust. 2 i art. 2 ust. 1 dekretu) stanowią nieruchomości:
 - A. *zajęte w czasie wojny na cele „użyteczności publicznej”* (jak wyżej);
 - B. *przewidziane w dniu wejścia w życie dekretu* (tj. 16 kwietnia 1948 r.) „na budowę, rozbudowę i przebudowę przedsiębiorstw podstawowych gałęzi gospodarki narodowej, będących przedsiębiorstwami państwowymi lub przejętych na własność Państwa” (art. 1 ust. 2).

W tej grupie odpadają zatem warunki b), c) i d) z grupy pierwszej, w ich miejsce natomiast wchodzi warunek B). Odnośny przepis art. 1 ust. 2 nasuwa pewne wątpliwości interpretacyjne. Nie wiemy, kto i w jakiej formie ma przewidywać, że dana nieruchomość ma być przeznaczona na budowę czy rozbudowę przedsiębiorstwa

— wyraźnie jest tylko powiedziane, że musi to już mieć miejsce w dniu 16 kwietnia 1948 r. Po wtóre ze stylizacji tego przepisu wynikałoby, że chodzi o budowę czy rozbudowę przedsiębiorstw będących już w tym dniu przedsiębiorstwami państwowymi lub przejętymi na własność Państwa. Przepis ten mówi bowiem o przedsiębiorstwach *będących* przedsiębiorstwami państwowymi lub przejętymi (już) na własność Państwa.

Mogłyby stąd powstać wątpliwości co do przedsiębiorstw będących w chwili wejścia w życie dekretu pod zarządem państwowym, które nie są przedsiębiorstwami państwowymi ani nie przeszły jeszcze na własność Państwa. Ponieważ w tym dniu spośród przedsiębiorstw, podpadających pod upaństwowienie, część tylko została już przejęta na własność Państwa, przepis ten wymagałby autorytatywnego wyjaśnienia.

Charakter wywłaszczenia z powyższego dekretu różni się w szeregu punktach od wywłaszczenia z ogólnego prawa wywłaszczeniowego z 1934 r. W szczególności wywłaszczenie z dekretu ma swoiste skutki prawne i działa wstecz; wg. artykułu 1 ust. 3 polega ono „na odjęciu prawa własności z dniem 9 maja 1945 r.”. Możliwość skorzystania z uprawnień do wywłaszczenia wynikających z dekretu jest ograniczona czasowo: wniosek o wywłaszczenie może ubiegający się zgłosić tylko do dnia 31 grudnia 1949 r.

Są wreszcie poważne różnice co do odszkodowania wg. art. 4 ust. 7 „wypłata odszkodowania może nastąpić w państwowych papierach wartościowych po kursie nominalnym; zasady, tryb i sposób wypłaty odszkodowania ustali rozporządzenie Rady Ministrów”.

W *postępowaniu wywłaszczeniowym* stosuje się tu odpowiednio przepisy prawa o postępowaniu wywłaszczeniowym z 1934 r. (Dz. U. 1934, poz. 776 i 1939 poz. 205 — por. artykuł dra Z. K. Nowakowskiego „Prawo o postępowaniu wywłaszczeniowym” z nr 16 Tygodnika z 17 kwietnia br.) ze zmianami, określonymi w art. 3 i 4 dekretu, a mianowicie:

1. Wnioski urzędów, instytucji i przedsiębiorstw państwowych powinny być zatwierdzone przez właściwego ministra, wnioski związków samorządu terytorialnego przez prezydium właściwej wojewódzkiej rady narodowej, związków wojewódzkich samorządu terytorialnego przez Radę Państwa.

2. Wniosek o wywłaszczenie może obejmować *łącznie* nieruchomości położone na terenie jednej gromady — lub w wypadku gminy jednostkowej — gminy.

3. Do wniosku załącza się tylko ogólny plan sytuacyjny, można natomiast pominąć: wyciąg z ksiąg hipotecznych, wykaz właścicieli z podaniem imion, nazwisk i adresów, wykaz uprawnionych rzeczowo, szczególnie dane określające granice i rodzaj nieruchomości, dane dotyczące wszystkiego, co się na nieruchomości znajduje, powierzchnię w m² — odpada również — jak się zdaje — określenie wysokości odszkodowania zaofiarowanego każdemu z właścicieli.

4. *Wnioski wywłaszczeniowe są wiążące dla wojewody*, o ile dotyczą potrzeby, przedmiotu i rozmiaru wywłaszczenia. Nie wyklucza to jednak możliwości skorzystania przez wywłaszczony z tzw. prawa impropriacji; jeśli skutek wywłaszczenia częściowego pozostałe części nieruchomości nie mogą być racjonalnie użytkowane na dotychczasowe cele, wywłaszczony może żądać wywłaszczenia całej nieruchomości.

Przepis powyższy nie wyłącza również możliwości nałożenia w orzeczeniu wywłaszczającym na wywłaszczającego obowiązku wybudowania i utrzymania we wskazanych miejscach mostów i dróg, grobli, przejazdów, rowów odpływowych i innych urządzeń niezbędnych celem zapobieżenia stratom i niewygodom mogącym powstać dla gruntów sąsiednich wskutek wykonania robót oraz celem zapewnienia im bezpieczeństwa.

5. Zamiast zawiadomień i doręczeń indywidualnych przewiduje dekret *ogłoszenie* w Wojew. Dzienniku Urzędowym i wywieszenie odpisu tych ogłoszeń w siedzibie zarządu gminnego lub miejskiego.

6. *Dalsze posiadanie nieruchomości przez wywłaszczającego nie jest uzależnione od złożenia do depozytu sądowego sumy odszkodowania.*

7. *Ustalenie odszkodowania jest dokonywane tylko na wniosek właściciela.*

Dekret zawiera również przepisy dotyczące *przywrócenia posiadania majątku opuszczonego*, którego wywłaszczenie jest na zasadzie art. 1 dopuszczalne. Posiadanie takiego majątku nie może być przywrócone, wszczęte postępowanie o przywrócenie posiadania jak również wykonanie orzeczeń sądowych, zapadłych w tych sprawach przed wejściem w życie dekretu, ulega na wniosek ubiegającego się o wywłaszczenie zawieszeniu.

O ile do końca roku 1949 wniosek taki nie wpłynie, sąd na wniosek jednej ze stron podejmie postępowanie lub uchyli zawieszenie wykonania wyroku.

M. Z.

Monopol „Centrali Żłomu”

Powszechny obowiązek zaofiarowania metalowych odpadków użytkowych.

Z dniem 21 maja 1948 r. weszły w życie dwa rozporządzenia dot. obrotu i gospodarowania żelastwem i druzgiem żeliwnym, żelastwem użytkowym oraz złomem metali i stopów nieżelaznych, mianowicie rozporządzenie Rady Ministrów z dnia

20 marca 1948 r. Dz. U. poz. 184 oraz rozp. Min. Przemysłu i Handlu z dnia 14 kwietnia 1948 r. Dz. U. poz. 185. Rozporządzenie pierwsze wprowadza powszechny obowiązek zaofiarowania odpadków użytkowych przez osoby fizyczne i pra-

wne prawa prywatnego i publicznego, które są w posiadaniu tych odpadków. Pod pojęcie odpadków użytkowych podpada: żelastwo, druzg żeliwny, złom metali i stopów nieżelaznych. Przez „żelastwo” rozumie się odpadki oraz niezdatne do dalszego użytku (nie znajdujące już więcej zastosowania) przedmioty z żelaza i stali, zleizny kowalskiej ze staliwa, jak też i otoczki żeliwne, które mają być użyte do ponownego przetopienia. Żelastwo użytkowe w zasadzie nie należy do odpadków, lecz może być do nich zaliczone na warunkach ustalonych zarządzeniem Ministra P. i H. wydanym w porozumieniu z zainteresowanymi ministrami. Przez nazwę druzg żeliwny rozumie się odpadki oraz niezdatne do dalszego użytku (nie znajdujące już więcej zastosowania) przedmioty z żeliwa szarego oraz z żeliwa utwardzonego, które mogą być użyte do ponownego przetopienia.

Przepisy pierwszego z cytowanych rozporządzeń odnoszą się także do żelastwa, druzgu żeliwnego, złomu metali i stopów nieżelaznych pozostałych ze sprzętu wojskowego, które się dla dalszego użytku na cele obrony narodowej nie nadają. Jest to tzw. złom wojskowy.

Obowiązek zaofiarowania posiadanych odpadków użytkowych przed wejściem w życie rozporządzenia winien być wykonany w terminie 30-dniowym od daty wejścia w życie rozporządzenia czyli do dnia 20 czerwca br. Obowiązek zaofiaro-

wania złomu wojskowego ciąży na władzach wojskowych. Odpadki użytkowe powstałe po dniu 21 maja br., winny być zgłoszone i zaofiarowane do zbiórki przed upływem miesiąca, następującego po miesiącu, w którym powstały.

Gospodarowanie odpadkami użytkowymi na terenie całego Państwa zostało powierzone na zasadzie wyłączności przedsiębiorstwu państwowemu „Centrala Złomu”. Skup odpadków użytkowych może być dokonywany przez osoby prawne i fizyczne, które uzyskały zezwolenie na prowadzenie przedsiębiorstw handlowych i na wykonywanie zarobkowych czynności handlowych w myśl odnośnej ustawy z dnia 2. 6. 1947 r.

Władze przemysłowe II instancji udzielają zezwoleń na skup, jeżeli osoby wyżej wymienione przedstawią dowód zawarcia umowy z przedsiębiorstwem państwowym „Centrala Złomu”. Takiego zezwolenia nie potrzeba na zawodowe zbieranie odpadków użytkowych, natomiast potrzebna jest licencja, której udzielają władze przemysłowe w zasadzie I. instancji na podstawie upoważnienia wydanego przez „Centralę Złomu” lub też przez przedsiębiorstwo posiadające zezwolenie na skup odpadków użytkowych.

„Centrala Złomu” oraz uprawnione przedsiębiorstwa winny nabywać każdą zaofiarowaną ilość odpadków użytkowych, będących przedmiotem ich obrotów lub gospodarowania, po cenach urzędowo ustalonych.

Praktyka i wykładnia prawa skarbowego

Obrót i dochód młyna.

Młyn — Kowal — Pytanie: Od jakiej sumy Urząd Skarbowy winien obliczać podatek dochodowy, o ile młyn nie prowadził ksiąg handlowych? Przykład: za przemiał 100 q żyta pobrano 10 q miarki, której równowartość wynosi: $10 \text{ q} \times 2400 \text{ zł} = 24.000,- \text{ zł}$. Po przerobieniu 10 q miarki na mąkę, otręby i sprzedaży otrzymano kwotę $\text{zł} 30.000,-$. Zachodzi więc pytanie, od jakiej kwoty obliczać podatek dochodowy, czy

1. od 30.000 zł (sprzedaż)
2. od 54.000 zł (sprzedaż plus miarka). Jednocześnie zaznaczamy, że zysk wg norm Ministerstwa Skarbu wynosi 30%.

Jeżeli idzie o zagadnienie podstaw wymiaru dla celów obliczenia podatku obrotowego, odsyłamy do szczegółowych wyjaśnień na str. 38 i 39 hasła: Obrót podatkowy w Kartotece Tygodnika Gospodarczego. W ramach tego zagadnienia należy podkreślić, iż realizacja otrzymanego w naturze wynagrodzenia za przerób w stanie niezmiennym nie będzie stanowiła obrotu podlegającego opodatkowaniu. Natomiast w przypadku przerobienia otrzymanego w naturze wynagrodzenia i sprzedaży produktów otrzymanych z przerobu — obrót uzyskany z tego rodzaju sprzedaży podlega opodatkowaniu według odrębnej stawki podatkowej.

Z powyższego wynika zatem, że młyn gospodarzo-handlowy powinien opłacać podatek od obrotu zarówno od wartości zboża uzyskanego

tytułem wynagrodzenia za przerób, jak i ceny przerobów uzyskanych z tegoż zboża. Nie zachodzi tu dwukrotne opodatkowanie tego samego obrotu, ponieważ w tym przypadku zachodzą dwa różne procesy gospodarcze: 1. przerób zboża za wynagrodzeniem w naturze i 2. sprzedaż przerobów uzyskanych z przemiału na własny rachunek.

Jeżeli idzie o podstawę wymiaru podatku dochodowego, to z uwagi na to, że jeden element tego dochodu jest częścią składową drugiego, będziemy mieli do czynienia w konkretnym przypadku z jednym dochodem (przy obrocie 30.000 zł) przy teoretycznej możliwości obliczenia odrębnego od 24.000 zł i 6.000 zł. Przyjęcie za podstawę obliczenia kwoty obydwu obrotów (54.000 zł) nie byłoby uzasadnione, gdyż na tym odcinku kwestia istoty dochodu podatkowego nie może być przyrównywana do zagadnienia różnych faz odrębnych obrotów tego samego źródła przychodów.

J. Szym. — Kalisz — Pytanie: W młynie gospodarczym pobiera się za przemiał zboża tzw. miarki młyńskie w naturze. Miarki te wyceniam według cen rynkowych z dnia transakcji, tj. obecnie za 100 kg żyta 2.400,— zł, co stanowi obrót podlegający opodatkowaniu jako usługi 4% podatku obrotowego. Według ostatniego rozporządzenia należy wspomniane miarki młyńskie w *nieprzerobionym stanie* po tej samej cenie, tj. za 100 kg żyta 2.400,— zł do wyznaczonych punktów

zsyphu do dyspozycji Funduszu Aprowizacyjnego odstawić. Uprzejmie zapytuję, czy odstawa tych miarek (zrealizowanie miarek) do punktów zsyphu dla Funduszu Aprowizacyjnego jest obrotem i czy ten obrót należy opodatkować podatkiem obrotowym.

Stosownie do postanowień art. 1 w związku z przepisami art. 15 ust. 2 i art. 17 ust. 1 pkt. 1 lit. b dekretu o podatku obrotowym, obroty osiągnięte ze sprzedaży (realizacji) w stanie nieprzerobionym (niezmienionym) otrzymanych od osób trzecich za wykonane świadczenia wynagrodzeń w naturze podatku obrotowemu nie podlegają, gdyż sprzedaż (realizacja) wspomnianych wynagrodzeń nie jest świadczeniem zawodowym w rozumieniu art. 1 ust. 1 dekretu o podatku obrotowym.

Poza tym prosimy o zwrócenie uwagi na wyjaśnienia dotyczące młynów a zawarte pod hasłem: obrót podatkowy w Kartotece Tygodnika Gospodarczego na str. 38 i 39 oraz na wyjaśnienia powyżej zamieszczone dla Młyna — Kowal.

Wspólna własność a podatek dochodowy.

St. M. — Gostyń — Pytanie: W czasie okupacji zmarł mój ojciec bez pozostawienia testamentu. Masa spadkowa przeszła wobec tego na moją matkę i sześcioro dzieci. W r. 1945 po odejściu okupanta przejąłem przedsiębiorstwo jako kierownik firmy. Karty rejestracyjne wykupiłem na swoje nazwisko na rok 1945, 1946 i 1947. Ponieważ do dochodu przedsiębiorstwa mają według mego zdania prawo wszyscy spadkobiercy, proszę o łaskawe wyjaśnienie, czy Urząd Skarbowy winien rozdzielić dochód z przedsiębiorstwa na wszystkich spadkobierców, czy ma prawo traktować przedsiębiorstwo jako firmę jednoosobową. Zaznaczam, że oficjalny rozdział majątku nastąpił w roku 1948 na skutek śmierci mojej matki.

Nasamprzód należy zaznaczyć, iż okoliczność wykupienia kart rejestracyjnych tj. zgłoszenia obowiązku podatkowego w podatku obrotowym nie przesądza i nie może wpływać na ustalenie obowiązku podatkowego w zakresie podatku dochodowego; również określenie przedsiębiorstwa jako „firmy jednoosobowej” nie przesądza sprawy w świetle prawa handlowego, albowiem pojęcie: „kupiec jednoosobowy” pozostaje jedynie dla określenia grupy pozostałej tych wszystkich kupców w rozumieniu prawa handlowego, którzy nie są ani osobą prawną ani spółką handlową (jawną, komandytową, z ograniczoną odpowiedzialnością, akcyjną).

Ta grupa zatem może obejmować wszystkie inne stany faktyczne, dotyczące składu i formy kupca. Jeżeli idzie o obowiązek podatkowy w zakresie podatku dochodowego, to należy zauważyć, iż nadwyżki ze źródeł przychodów będących wspólną własnością lub będących we wspólnym posiadaniu albo użytkowaniu więcej osób ustala się łącznie i tak ustaloną nadwyżkę dzieli się w stosunku do udziału (w konkretnym przypadku do udziału w spadku) każdego uczestnika.

Ustalony w ten sposób udział w nadwyżce podlega opodatkowaniu u każdego uczestnika z osob-

na (każdy z nich obowiązany jest składać odrębnie deklaracje na zaliczki miesięczne oraz zeznania o dochodzie osiągniętym w ubiegłym roku podatkowym). Jeżeli wysokości udziałów nie można ustalić, dochód dzieli się w równych częściach pomiędzy uczestników.

Jeżeli ze źródła będącego wspólną własnością lub będącego we wspólnym posiadaniu lub użytkowaniu zostały ustalone niedobory — dzieli się niedobory według wyżej naprowadzonych zasad. Niedobory te są potrącalne przy ustalaniu sumy nadwyżek każdego uczestnika, jeżeli on oprócz udziału we wspólnej własności posiada sam jeszcze inne źródła przychodów.

W konkretnym przypadku nie znamy układu stosunków rodzinnych, lecz zwracamy uwagę na możliwość zastosowania zależnie od okoliczności stanu faktycznego postanowień art. 15 ust. (3) dekretu o podatku dochodowym dotyczących doliczenia do dochodu krewnego wstępnego dochodów krewnych zstępnych, jeżeli krewnemu wstępnemu służy prawo pobierania pożytków ze źródeł przychodów tych zstępnych, m. innymi w myśl art. 31 dekretu o prawie rodzinnym, rodzice mają prawo pobierania pożytków z majątku dziecka w czasie wykonywania władzy rodzicielskiej.

Zatrudnianie członków rodziny.

L. Radke — Łódź — P — (na p. II pisma z dnia 15 maja 1948). — Z treści cennego listu pańskiego wnosimy, iż w chwili redagowania go nie był Pan jeszcze w posiadaniu Nr 19/1948 Tygodnika Gospodarczego, w którym podniesiona przez Pana sprawa została wyczerpująco omówiona w artykule wstępnym. Wyjaśnienie udzielone w ramach poradnika księgowego Ob. K. K. w zasadzie pokrywa się z ogólnymi założeniami zarówno z r. 1946 jak i Nr 19/1948, a tylko przyjęto za punkt wyjścia pewnik, że stosunek pracy żony właściciela przedsiębiorstwa nie został uznany przez władzę skarbową za prawdziwy (tzn. był fikcyjny).

Kwestia potrącenia podatku od wynagrodzeń od zaliczki była tylko poradą wyjścia technicznego z wytworzonej sytuacji u K. K.

Jeżeli idzie o przytoczony ustęp ze str. 82 (1946 r.) Tygodnika Gospodarczego, to musimy zwrócić uwagę, iż w r. 1946 nie było jeszcze tych zmian w zakresie prawa rodzinnego i małżeńskiego, które wzięto pod uwagę przy analizie zagadnienia w Nr 19/1948 Tyg. Gosp. Stąd też te dowody (księgi handlowe), które wystarczyłyby może władzy skarbowej dla uznania stosunku pracy w r. 1946 będą już dzisiaj znacznie krytyczniej oceniane. Zadaniem Tygodnika Gosp. m. in. jest stałe śledzenie nie tylko fluktuacji samych przepisów jako takich, lecz również nowych form wykładni inicjowanych albo ze strony oficjalnej albo będących wynikiem zmieniających się okoliczności lub przepisów związkowych.

Wynagrodzenie członków zarządu spółki

Dom Handlowy — Warszawa — Pytanie: Przedsiębiorstwo nasze jest spółką z o. o. Trzej jej udziałowcy pracują w przedsiębiorstwie i są członkami zarządu. Pytanie pierwsze: Czy udzia-

łowcy winni należeć do ubezpieczalni i płacić jej składki czy też członkowie zarządu sp. z o. o. nie padlegają ubezpieczalni? Pytanie drugie: Udziałowcy za swoją pracę pobierają miesięczną pensję w sumie zł 30.000,—, 29.000,— i 20.000,— zł i od tych sum płacą podatek od uposażeń. Inne przedsiębiorstwa naszego typu postępują inaczej i wypłacają swoim udziałowcom na bieżąco potrzeby pewne sumy miesięczne na poczet zysku. Jaka forma jest korzystniejsza dla sp. z o. o., biorąc pod uwagę, że sumy wypłacone zostaną doliczone do dochodu spółki?

1. Zagadnienie poruszone w pytaniu pierwszym będzie przedmiotem odrębnego wyjaśnienia w sprawach socjalnych. W związku jednak z wyjaśnieniami w zakresie prawa skarbowego stwierdzamy wstępnie i niewiążąco, iż zarządca spółki z o. o. może być zwolniony na własne żądanie od obowiązku ubezpieczenia pracowników umysłowych (pkt. 5 art. 6 RPR o ub. prac. umysł.) jeżeli nie łączy go ze spółką specjalna umowa o pracę (wyrok N. T. . 1. rej. 3835 i 3838/35).

Jeżeli nie zachodzi stosunek najmu pracy, zarządca jest z samego prawa wolny od ubezpieczenia na wypadek choroby i od wypadków.

2. Jeżeli idzie o pytanie drugie, to jakkolwiek nie zawiera ono wyczerpująco stanu faktycznego, przyjmujemy, że udziałowcy są czynnymi członkami zarządu spółki. Należyta ocena sprawy wymaga zestawienia i porównania odnośnych przepisów:

a) Art. 21 ust. 3 starej ustawy o podatku dochodowym mówi o „kwotach pensyj i wszelkiego rodzaju wynagrodzenia osób, biorących czynny udział w zarządzie przedsiębiorstwa i zarazem wchodzących do składu zarządu...”. Wynikało z tego, iż wszelkie kwoty wypłacone osobom tym nie były potrącalne od przychodów spółki, jeżeli osoby te nie były czynne w zarządzaniu przedsiębiorstwem.

b) W myśl art. 11 pkt. 9 dekretu o podatku dochodowym nie uważa się za koszty uzyskania przychodów spółki nadwyżek kwot pensyj i wszelkiego rodzaju wynagrodzeń osób, które biorą udział w zarządzie przedsiębiorstwa bądź należą do składu rady nadzorczej, komitetu dyskontowego i komisji rewizyjnej lub działają z ich ramienia, bądź są upoważnione do samodzielnego prowadzenia przedsiębiorstwa, jak również innych pracowników umysłowych na stanowiskach kierowniczych ponad normy, które ustali rozporządzenie Ministra Skarbu...

c) § 5 rozporządzenia wykonawczego do dekretu o podatku od wynagrodzeń stwierdza, że „wszelkie świadczenia w gotówce i w naturze, uzyskiwane przez osoby należące do składu zarządów, rad, komitetów nadzorczych, komisji dyskontowych, komisji rewizyjnych itp. władz osób prawnych, nawet mimo braku cech znamionujących stosunek pracy, zalicza się do kategorii wynagrodzeń podlegających w myśl art. 2 ust. (2) oraz art. 1 tego dekretu podatkowi od wynagrodzeń.

Z zestawienia tych postanowień wynika, że wszelkiego rodzaju świadczenia uzyskiwane przez

osoby „należące do składu zarządu” osób prawnych (a więc nie tylko biorące czynny udział w zarządzie przedsiębiorstwa) nawet mimo braku specjalnej umowy o pracę w ścisłym tego słowa znaczeniu podlegają podatkowi od wynagrodzeń choćby łączna suma tych świadczeń przewyższała normy, które przytoczymy niżej.

Tryb postępowania stosowany przez inne przedsiębiorstwa, o którym mowa, ma prawdopodobnie w swej podstawie inne motywy aniżeli chęć uniknięcia wysokich opłat ubezpieczeniowych czy też względy podatkowe, albowiem: a) zwolnienie się od obowiązku ponoszenia opłat ubezpieczeniowych można uzyskać inną drogą zgodną z obowiązującymi przepisami bez potrzeby uciekania się do obchodzenia przyjętej i prawnej formy nagradzania udziałowców za ich rzeczywistą (a nie fikcyjną) pracę, b) względy podatkowe nie mogą decydować, gdyż działają one raczej niekorzystnie z uwagi na brak kosztów uzyskania (które stanowią wynagrodzenia członków zarządu) zmniejszających znacznie dochód spółki z o. o. a co za tym, i progresję w skali podatku dochodowego płaconego przez spółkę, kiedy równocześnie podatek od wynagrodzeń, ponoszony przez poszczególnych członków zarządu — szczególnie wobec korzystniejszej skali obowiązującej od dnia 1 kwietnia 1948 r. — w sumie będzie zawsze niższy od ewentl. różnicy między sumą podatku dochodowego od pełnego dochodu spółki (w razie braku kosztów uzyskania w formie wynagrodzeń) a sumą tego podatku od dochodu pozostającego po potrąceniu od przychodów spółki kosztów uzyskania w ramach art. 11 pkt. 9) dekretu o podatku dochodowym, pomijając już równie ważną okoliczność, jaką stanowią zniżki rodzinne (25% i 50%) przy braku jakiegokolwiek obniżki przy podatku dochodowym spółki.

Ewentl. motyw omięcia w tej formie (pobieranie zaliczek na poczet zysku) przepisów dekretu o podatku dochodowym dotyczącym nadwyżek, które niżej przytoczymy, również nie jest celowy, z tego choćby względu, że nic nie stoi na przeszkodzie pobierania oprócz ograniczonego normą wynagrodzenia (które samo może byłoby nie wystarczające) nadto nie podlegających ani podatkowi dochodowemu ani podatkowi od wynagrodzeń —zaliczek na poczet zysków spółki.

Oдноśnie tej ostatniej sprawy wyjaśniamy, że jeżeli spółka z o. o. wypłaca udziałowcom pewne sumy na poczet spodziewanych zysków, tytułem zaliczek, obciążając ich rachunek, to udziałowcy stają się z tego tytułu dłużnikami spółki — same zaś zaliczki nie stanowią u udziałowców dochodu podatkowego.

Jeżeli chodzi o stwierdzenie, jaka forma postępowania jest korzystniejsza, to ograniczymy się do zwrócenia uwagi na okoliczność, że ograniczenia wprowadzone dekretem (art. 11 pkt. 9) mają na celu m. inn. również zahamowanie nadmiernych wynagrodzeń, które bez ograniczeń pochłonęłyby całkowity dochód spółki z o. o., a co zatem uczyniłyby jej obowiązek w zakresie podatku dochodowego praktycznie bezprzedmiotowym.

Jeżeli sama forma spółki nie ma ulec zmianie, radzimy pozostać przy dotychczasowym postępowaniu i jasnym i korzystniejszym. Na marginesie wypada zaznaczyć, że z punktu widzenia progresji w skali podatku dochodowego oraz ze względu na ewentl. zniżki rodzinne, jakie mogą przysługiwać poszczególnym współnikom, są inne, korzystniejsze formy spółek handlowych aniżeli: spółka z o. o. (np. spółka jawna) kiedy to dochody w spółce opodatkowuje się osobno dla każdego współnika w stosunku do jego udziału, jeżeli oczywiście nie dysponuje on poza udziałem w spół-

ce z o. o. innymi, znacznymi źródłami przychodów, które by mogły wpłynąć decydująco na wysokość skali podatku.

W końcu przytaczamy z T. V Biblj. Prawa Podatkowego odnośne postanowienia normujące sprawę nadwyżek, o których wyżej mowa: Nie uważa się za koszty uzyskania przychodów nadwyżek kwot pensyj i wszelkiego rodzaju wynagrodzeń ponad następujące normy: we wszystkich przedsiębiorstwach (nie tylko osobach prawnych) z wyjątkiem spółdzielni:

10 % od obrotu nie przekraczającego	1-krotnej wysokości kapitału własnego
5,50 % od obrotu	ponad 1 do 2-
4,00 % od "	" 2 " 3-
3,25 % od "	" 3 " 4-
2,80 % od "	" 4 " 5-
2,50 % od "	" 5 " 6-
2,30 % od "	" 6 " 7-
2,20 % od "	" 7 " 8-
2,10 % od "	" 8 " 9-
2,00 % od "	" 9 " 10-
1,70 % od "	" 10 " 15-
1,50 % od "	" 15 " 20-
1,35 % od "	" 20 " 30-
1,20 % od "	" 30 " 50-
1,10 % od "	" 50 " 100-
1,00 % od "	" 100 " —

Za kapitał własny przedsiębiorstwa uważa się nadwyżkę aktywów nad zobowiązaniami wobec osób trzecich; w szczególności na kapitał własny składają się w spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością:

a) kapitał zakładowy (udziałowy) uwidoczni-ony w bilansie, zmniejszony o sumy strat, figurujących w bilansie;

b) wszelkie inne kapitały, fundusze i rezerwy, nie stanowiące zobowiązań wobec osób trzecich i nie mające przeznaczenia na sprostowanie wartości składników majątkowych, figurujących w bilansie;

c) niepodzielony zysk z lat ubiegłych i za rok podatkowy po wyłączeniu części zysku przeznaczonej na dywidendy lub udział w zysku oraz na podatek dochodowy.

Przykłady stosowania tabeli:

I. Przedsiębiorstwo o kapitale własnym w wysokości	10.000.000
osiągnęło za rok podatkowy obrót w wysokości	46.000.000
Obrót stanowi 4,6-krotną wysokości kapitału własnego; dopuszczalna do potrącenia suma wynagrodzeń przy obrocie stanowiącym 4 do 5-krotną wysokości kapitału własnego wynosi według tabeli 2,80 % obrotu, czyli w konkretnym przypadku	1.288.000
II. Przedsiębiorstwo o kapitale własnym w wysokości	15.000.000
osiągnęło obrót za rok podatkowy w wysokości	76.000.000
Obrót stanowi 5,06-krotną wysokości kapitału własnego.	

Ponieważ obrót nieznacznie przekracza granicę wielokrotności obrotu w stosunku do kapitału, przy której następuje w tabeli zmiana stopy procentowej, zastosowanie ma zasada, że normy wynagrodzeń należy obliczać w ten sposób, by suma obliczona od większego obrotu przy mniejszej stopie procentowej nie była mniejsza od sumy, jaka wypadnie z obliczenia przy zastosowaniu bezpośrednio wyższej stopy procentowej do najwyższego obrotu w tej grupie.

Stosując właściwą dla 5—6 krotnej wysokości obrotu stopę procentową 2,50 % od obrotu 76.000.000,— otrzymamy kwotę 1.900.000,— zł. Ponieważ jednak z zastosowania bezpośrednio wyższej stopy procentowej, tj. 2,80 %, do najwyższego obrotu w tej grupie, tj. obrotu stanowiącego 5-krotną wysokość kapitału własnego, czyli w tym przypadku 75.000.000,— zł otrzymujemy kwotę wyższą, tj. 2.100.000,— zł, przeto tę ostatnią sumę przyjmujemy jako dopuszczalną do potrącenia sumę wynagrodzeń wyższej administracji przedsiębiorstwa.

Praktyczne stosowanie tego korzystnego dla podatnika przepisu utrudnia odnalezienie granicy obrotu, przy której ustaje działanie tego przepisu, a rozpoczyna się bezwzględne stosowanie tabeli. Granicę tę można ustalić przy pomocy następującego wzoru:

$$Ox = \frac{O \times P}{p}$$

w którym Ox oznaczają poszukiwaną granicę obrotu, p oznacza stopę procentową właściwą przy danej wielokrotności obrotu w stosunku do kapitału (w przykładzie 2,50 %). P oznacza bezpo-

UNRRA jest to skrót angielskiej nazwy, która w pełnym tekście brzmi United Nations Relief and Rehabilitation Administration — w tłumaczeniu polskim można oddać treść tej nazwy jako Zarząd dla celów Pomocy i Odbudowy Narodów Zjednoczonych. Skrót UNRRA przyjął się tak powszechnie w świecie, że w żadnym języku nie tłumaczy się go ani nie objaśnia dodatkową tłumaczoną nazwą. W ramach niniejszego omówienia używamy też tego skrótu bez dodatkowych objaśnień.

Początki UNRRA wiążą się ze wstępną fazą drugiej wojny światowej. W 1941 roku Anglia i Stany Zjednoczone postanowiły wspólnie planować gospodarkę wojenną przewidując długotrwałe działania wojenne. W tym celu opracowano koncepcję tak zwanych The Combined Boards, czyli Połączonych Rad Gospodarczych obu państw. Celem tych Rad było nie tylko całkowite uzgodnienie zaopatrzenia w sprzęt i żywność, lecz również uzgodnienie planów produkcji wojennej, gospodarki surowcowej oraz polityki żywnościowej obu państw. Ta organizacja tak świetnie spełniała swoje zadania, że niebawem „Połączone Rady” stały się fundamentem całej gospodarki wojennej obu państw, planowanej jednak w takiej skali, że już w 1942 roku przewidywano, iż organizacja ta stanie się również podstawą gospodarki powojennej. I w tym sensie UNRRA stała się organem wykonawczym w stosunku do The Combined Boards, oczywiście z pewnymi zmianami, wynikłymi z konieczności zestrojenia działalności UNRRA z powojenną sytuacją gospodarczą świata. W każdym razie The Combined Boards stały się główną płaszczyzną, koordynującą całość gospodarki Anglii i Stanów Zjednoczonych a niebawem również całego prawie świata.

Takie zazębienie czasowe przesądza, że UNRRA powstała jako organizacja światowa podczas wojny, ale głównym jej celem było działanie w okresie powojennym. Skomplikowane działania wojenne rozrzucone po całym świecie, przesądziły kolejność wcielania w życie zadań, jakie UNRRA miała spełnić. UNRRA posuwała się tuż za siłami zbrojnymi narodów zjednoczonych, wkraczając niejako równocześnie z administracją okupacyjną wszędzie tam, gdzie wojska narodów zjednoczonych ogarniały terytoria nieprzyjacielskie. Nie była to jednak orga-

UNRRA 2)

nizacja, której celem było rozdawanie zupy z kotłów woj- skowych. Cele UNRRA zostały jasno określone w samej nazwie. Działalność dobroczynna mieściła się także w tych celach, jednakże była to działalność obliczona na kilka a najwyżej kilkanaście dni. Głównym celem UNRRA było niesienie pomocy w zakresie odbudowy zniszczonej przez wojnę gospodarki państw, okupowa- nych przez państwa należące do osi. To główne zadanie miała UNRRA spełnić natychmiast po za- spokojeniu zasadniczych palących potrzeb ludności tych terytoriów, które zostały wyzwolone spod okupacji państw osi.

Zakres działania UNRRA przedstawiał się na- stępująco. Po udzieleniu pierwszej, błyskawicznej pomocy o charakterze charytatywnym UNRRA przy- stępowała do organizowania rolnictwa w uwolnio- nym kraju sprzymierzonym. Celem tej opieki nad roln- ictwem było przywrócenie w możliwie najszybszym tem- pie jak największej wydajności w zakresie zaopatrzenia w żywność, w tłuszcz, mleko i mięso. Równocześnie z odbudową rolnictwa cały nacisk prac UNRRA w tej fazie działalności spoczywa na odbudowie komunikacji w uwol- nionym kraju, zaopatrzeniu w tabor kolejowy, samocho- dy ciężarowe, sprzęt do odbudowy mostów itp. W na- stępnej fazie przystępowała UNRRA do badania elemen- tów odbudowy przemysłu w danym kraju. Niezależnie od tej długofalowej polityki odbudowy gospodarczej wkracza UNRRA z gotowymi towarami, zwłaszcza odzie- żą i obuwiem, tam wszędzie, gdzie tego wymagają po- trzeby. Po pierwszym gorączkowym okresie pomocy dla ludności uwolnionej spod okupacji, UNRRA organizuje w szybkim tempie opiekę zdrowotną nad tą ludnością, dostarczając upragnionych lekarstw, urządzeń dla szpitali oraz wysyłając kadry lekarzy, pielęgniarek itp. Przy ta- kiej hierarchii celów i w takim zakresie działania zrozu- miałe jest oświadczenie pierwszego dyrektora general- nego UNRRA, który stwierdził, że największym sukce- sem tej organizacji będzie spełnienie wszystkich zadań tak szybko, aby żywot UNRRA był jak najkrótszy.

Struktura organizacyjna UNRRA krystalizowała się poczynając od końca 1941 roku. W maju 1943 roku UNRRA miała już kształt organizacyjny zbliżony do tych

form, które z końcem wojny znane już były w całym świecie, a te formy uległy ostatecznemu sprecyzowaniu na konferencji odbytej w Białym Domu, siedzibie prezydenta Stanów Zjednoczonych, w dniu 9 listopada 1943 roku. Podczas tej konferencji międzynarodowej 42 państwa zgłosiły swoje przystąpienie w charakterze członków UNRRA. W ciągu kilka lat liczba członków tej organizacji wzrosła do cyfry 48 państw, z których zaledwie jedno nie jest członkiem Organizacji Narodów Zjednoczonych, ze względu na niewyjaśnioną sytuację prawną tego państwa. Podczas tej konferencji w Białym Domu, odbytej pod przewodnictwem prez. Roosevelta, członkowie UNRRA podpisali statut tej organizacji. Oto główne zasady tego statutu:

Cele i zakres działania UNRRA określone zostały zgodnie z jej nazwą. Członkowie UNRRA tworzą radę, powołaną do opiniowania wszystkich zagadnień i udzielania wskazówek organom wykonawczym. Każde państwo — członek UNRRA mianuje jednego przedstawiciela do tej rady. Rada jest zwoływana przez tak zwany komitet centralny, składający się z przedstawicieli Anglii, Stanów Zjednoczonych, ZSRR i Chin. Komitet centralny stanowi jak gdyby prezydium rady i działa w takim charakterze w okresach między sesjami rady. Pełnię władzy wykonawczej posiada generalny dyrektor, mianowany przez radę. Dyrektor generalny ma obowiązek uzgadniania działań UNRRA z władzami wojskowymi na terenach okupowanych. Poza tym jest on związany zaleceniami rady. Prace UNRRA toczą się w licznych komitetach i podkomitetach, powołanych do rozwiązywania konkretnych, specjalnych zagadnień. Liczba tych komitetów była zmienna, zasadniczo były cztery komitety i 15 podkomitetów. Podział pracy między te specjalne komórki odpowiadał mniej więcej w swoim charakterze podziałowi przedstawionemu w naszej kartotece pod hasłem Rada Gospodarcza i Społeczna ONZ. Główny nacisk spoczywał oczywiście na zebraniach rady UNRRA, z których pierwsze odbyło się w listopadzie 1943 w Atlantic City, drugie we wrześniu 1944 w Montreal, trzecie w sierpniu 1945 w Londynie, czwarte w 1946 w Atlantic City. Na tych zebraniach zapadały najważniejsze decyzje, stanowiące nie tylko wytyczne programowe dla UNRRA, lecz również oce-

UNRRA 4)

niające działalność organów wykonawczych UNRRA oraz kontrolujące wykonywanie planowanych dostaw. Główna siedziba biur UNRRA mieściła się w Waszyngtonie, liczba urzędników wahała się między 10 a 15 tysiącami ludzi, rekrutujących się ze wszystkich niemal narodowości.

Podstawą działania i warunkiem skuteczności prac UNRRA był zdrowy plan finansowy. W zasadzie postanowiono, że finanse UNRRA oparte są na składkach tych członków UNRRA, których terytoria państwowe nie były okupowane lub których terytoria nie były przedmiotem bezpośrednich działań wojennych. Państwa te miały wpłacać składki w wysokości 1% dochodu społecznego, obliczonego w stosunku rocznym według daty 30 czerwca 1943 r. Wysokość składki była więc łatwo uchwytana, a ponadto określono, że jedna dziesiąta składki miała być pokryta w dewizach a pozostałe dziewięć dziesiątych w towarach lub w usługach. Członkowie UNRRA reprezentujący kraje okupowane mieli uiszczać składki w wysokości określonych przez radę UNRRA, charakter tych składek był wyłącznie administracyjny. Przewidziano możliwość składania oświadczeń udokumentowanych, że dane państwo — członek UNRRA nie jest w możności płacenia składki. Przy takim systemie określono granice planu finansowego UNRRA na dwa i pół miliarda dolarów. Największe składki zadeklarowały Stany Zjednoczone, które pokryły około 60% całego funduszu UNRRA. Na drugim miejscu znalazła się Anglia — co do pozostałych państw to brakuje narazie danych, określających ich udział w funduszu UNRRA. Ogólnie można powiedzieć, że udział pozostałych państw, oprócz Stanów Zjednoczonych i Anglii był minimalny. Na trzeciej konferencji rady UNRRA postanowiono, że członkowie opłacający składkę w wysokości 1% z dochodu społecznego mają opłacać ją odtąd w wysokości 2% dochodu społecznego. Wykonanie tej uchwały natrafiło jednak na trudności, tak że nawet w 1946 roku, podczas prac zgromadzenia ogólnego Organizacji Narodów Zjednoczonych odbyła się dyskusja nad koniecznością wyegzekwowania składek członkowskich UNRRA.

Ten system składek, tworzących fundusz UNRRA, nie wykluczał oczywiście innych możliwości współdziałania w tym zakresie. Polska, zwolniona od składki członkow-

skiej, lecz opłacająca opłatę administracyjną, dobrowolnie zadeklarowała pomoc dla prac organizacyjnych UNRRA, oddając na ten cel sto tysięcy ton węgla oraz 25 tysięcy ton cementu. Podobnie postąpiły inne kraje, deklarując pomoc w miarę swych możliwości. W miarę poprawy sytuacji gospodarczej w krajach zaopatrywanych przez UNRRA, wprowadzono w stosunku do tych krajów obowiązek płacenia za dostawy UNRRA. Były to oczywiście opłaty minimalne, nie pokrywające nawet kosztów transportu tych dostaw. Niemniej jednak w ogólnym planie finansowym UNRRA te drobne opłaty stanowiły pewną pozycję.

Działalność UNRRA — w ramach omówionej struktury organizacyjnej oraz w oparciu o omówiony wyżej plan finansowy — była niezwykle sprawna i wydajna. Główna koncepcja pomocy dla krajów objętych działalnością UNRRA zmierzała do tego, ażeby ułatwić państwom objętym pomocą start gospodarczy po wojnie. Z chwilą, gdy dany organizm gospodarczy był już odpowiednio wyposażony we wszystkie warunki takiego startu, pomoc UNRRA kończyła się. Taka koncepcja pomocy UNRRA przesądzała hierarchię tej pomocy, wyżej już omówiona a więc przede wszystkim pomoc dla odbudowy rolnictwa, następnie odbudowa komunikacji i transportu, wreszcie odbudowa przemysłu i to zarówno w zakresie dostarczenia mu maszyn, jak i podstawowych surowców. Szczególną troską otacza UNRRA ludzi, zwłaszcza te miliony ludzi, które zostały uprowadzone przez państwa należące do osi do robót przymusowych, do obozów pracy itp. UNRRA opiekuje się wszystkimi uchodźcami. Był taki moment, że w samej Europie około 2 miliony uchodźców korzystało z jej opieki. Ta część zadań UNRRA została niebawem przejęta przez specjalnie w tym celu utworzoną organizację opieki nad uchodźcami IRO (osobne omówienie w naszej kartotece).

Tak pojęta działalność UNRRA znalazła swoje pełne odzwierciedlenie w układzie jakościowym dostaw dla państw, znajdujących się pod opieką UNRRA. Procent dostaw dla odbudowy rolnictwa wyraża się cyfrą 13, licząc w stosunku do całości dostaw UNRRA. W tym samym stosunku pomoc dla odbudowy przemysłu dosięga 24% dostaw, pozostałe 63% dostaw rozpadają się nastę-

UNRRA 6)

pująco: 33% stanowią środki żywnościowe, 30% odzież i obuwie. O absolutnej wartości tych dostaw niech świadczy jedna chociaż cyfra — UNRRA rozproszdziła w całym świecie 38 milionów par butów z własnych magazynów.

Kto był objęty pomocą UNRRA? Według statutu, UNRRA miała działać tylko na terenach uwolnionych spod okupacji państw osi. Kierując się taką wytyczną UNRRA zwróciła szczególną uwagę na dostawy dla następujących państw: Grecja, Jugosławia, Albania, Czechosłowacja, Polska, Ukraina, Białoruś. Niebawem pomoc UNRRA uległa rozszerzeniu na państwa nieprzyjacielskie. W tym charakterze pomoc objęła Włochy a nawet Niemcy. Ograniczona pomoc UNRRA skierowana została do kilku państw w zachodniej Europie oraz do państw na dalekim wschodzie. Zaopatrując byłe państwa nieprzyjacielskie UNRRA czyniła to tytułem odpłatnym.

Warto jeszcze poświęcić nieco uwagi rozmiarom pomocy UNRRA dla Polski. W ciągu 9 miesięcy 1945 roku Polska otrzymała od UNRRA 315 tysięcy ton towarów. Z tego 48% stanowiła żywność, 12% odzież i materiały, 13% sprzęt dla celów przemysłowych (w tym 5 tysięcy samochodów ciężarowych, 12 lokomotyw, sprzęt telefoniczny i górniczy). Udział naszego rolnictwa w całości dostaw UNRRA stanowi 15% (w tym 3.500 traktorów, 35 tysięcy ton nawozów sztucznych, 1100 mlecznych krów, 3.000 koni, 1.100 ton nasion). Na lekarstwa i wyposażenie szpitali przypada 6% całości dostaw w tym okresie. Na 1946 rok rada UNRRA przeznaczyła dla Polski dostawy za 471 milionów dolarów. Delegat Polski w radzie UNRRA musiał kilkakrotnie dopominać się o pełne wykonanie tego planu. Prasa polska podkreślała w tym okresie, że dostawy UNRRA w stosunku absolutnym przyniosły na jednego mieszkańca w Polsce — 16 dolarów, w Jugosławii 24 dolary, w Grecji — 47 dolarów. Krótko mówiąc Polska nie była bynajmniej krajem uprzywilejowanym w dostawach UNRRA, gdyż w cyfrach absolutnych w stosunku do ogólnej liczby ludności znajdowała się Polska na jednym z ostatnich miejsc. Niemniej jednak dostawy UNRRA stanowiły dla Polski poważną pomoc w okresie wyczerpanej pracy nad odbudową zniszczonego kra-

ju i najwyższe czynniki państwowe wielokrotnie dawały wyraz wdzięczności za dostawy UNRRA dla Polski.

Zgodnie z planem finansowym oraz całokształtem programu działalności miała UNRRA zakończyć swoje prace z końcem 1946 roku. Działalność UNRRA została jednak przedłużona początkowo na okres trzech miesięcy a później jeszcze na kilka miesięcy 1947 roku. Było rzeczą oczywistą, że nagłe przerwanie działalności UNRRA mogłoby stanowić głęboki wstrząs dla gospodarki całego niemal świata. Nic więc dziwnego, że UNRRA miała istnieć tak długo, dopóki wszystkie jej zadania nie zostaną przejęte przez specjalne organizacje międzynarodowe. Stało się to w ciągu 1947 roku. Punkt ciężkości koordynowania zadań wykonywanych przez UNRRA przesunął się na Radę Gospodarczą i Społeczną ONZ oraz na wszystkie organizacje z tą Radą związane.

dr A. Klafkowski.

(Opracowane na podstawie materiałów źródłowych sekretariatu generalnego ONZ).

średnio wyższą stopę procentową (w przykładzie 2,80%), O oznacza obrót stanowiący najwyższą wielokrotność obrotu w grupie, do której ma zastosowanie P (w przykładzie 75.000.000,— zł).

Podstawiając otrzymujemy

$$O_x = \frac{75.000.000 \times 2,80}{2,50} = 84.000.000. \text{ zł}$$

A zatem przy kapitale własnym 15.000.000 zł dopuszczalna do potrącenia suma wynagrodzeń

wyższej administracji w wysokości 2.100.000 zł będzie właściwa przy obrotach wahających się w granicach od 75.000.000 zł do 84.000.000 zł. Przy obrocie przekraczającym tę sumę do wysokości przekraczającej 6-krotnie kapitał własny miarodajna będzie suma wynikająca z zastosowania właściwej dla tej wielokrotności stopy procentowej, tj. 2.50%.

Z. M.

Kronika skarbowa

Dystrybucja znaczków skarbowych oraz blankietów wekslowych.

Wobec nasuwających się wątpliwości w sprawie formy sprzedaży znaczków skarbowych przez urzędy oraz udzielania zezwoleń na sprzedaż tych znaczków Ministerstwo Skarbu poleciło przestrzegać następujących zasad:

Znaczki skarbowe (stemplowe) i urzędowe blankiety wekslowe sprzedają urzędy skarbowe i urzędy celne a mogą ją prowadzić również inne władze państwowe i organa samorządowe, a ponadto urzędy pocztowe.

Oprócz tych organów sprzedają znaczków skarbowych (stemplowych) oraz urzędowych blankietów wekslowych mogą się zajmować tylko osoby fizyczne lub prawne, którym właściwy terytorialnie dla miejsca sprzedaży urząd skarbowy udzieli odpowiedniego zezwolenia.

Zezwolenie dystrybutorowi na sprzedaż znaczków skarbowych (stemplowych) w lokalach urzędowych dopuszczalne jest tylko w przypadkach, gdy ten sposób sprzedaży znaczków skarbowych (poza kasą urzędu) będzie miał na celu ułatwienie stronom zaopatrywania się w znaczki skarbowe (stemplowe).

Współpraca Ochrony Skarbowej z organami kontrolnymi Min. Przem. i Handl. w zakresie obrotu zbożem i przetworami młyńsko-piekarn.

Minister Skarbu polecił organom Ochrony Skarbowej przeprowadzać w toku wykonywania własnych czynności urzędowych jednocześnie kontrolę działalności przedsiębiorstw również pod kątem przestrzegania przepisów o przemiale zbóż, wypieku pieczywa oraz obrotu zbożami i przetworami zbożowymi.

W wykonaniu powyższego polecenia Główny Inspektorat Ochrony Skarbowej zarządził: Organa Ochrony Skarbowej nie powinny przeprowadzać samodzielnych specjalnych akcji, skierowanych ku wykryciu wykroczeń z zakresu obrotu zbożem i przetworami młyńsko-piekarnianymi.

Jeżeli jednak organa Ochrony Skarbowej w toku wywiadu lub dochodzeń, prowadzonych w sprawach o przestępstwa skarbowe, uzyskają dane wskazujące na popełnienie wspomnianych wykroczeń, to zabezpieczają w miarę potrzeby — ślady i dowody przestępstwa oraz zawiadamiają

niezwłocznie o przestępstwie właściwe organa kontrolne Ministerstwa Przemysłu i Handlu.

W związku z ewent. potrzebą zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa organa Ochrony Skarbowej dokonują następujących czynności:

1. sprawdzają, czy młyny i przedsiębiorstwa prowadzące hurtowy handel zbożem nie dokonują obrotu produktami przemiału niższego procentowo niż został ustalony w § 1 rozporządzenia Ministrów Aprowizacji i Handlu z dnia 22 grudnia 1947 r. o przemiale zbóż,
2. czy piekarnie nie wypiekają pieczywa kartkowego i wolnorynkowego z mąki o przemiale innym niż ustalony w rozporządzeniu jak wyżej w punkcie 1,
3. czy młyny pobierają opłaty przemiałowe przy przemiale gospodarczym w naturze zgodnie z rozporządzeniem Ministrów Aprowizacji i Handlu z dnia 22 grudnia 1947 r. o opłatach przemiałowych w naturze a przy przemiale handlowym w gotówce,
4. czy młyny i kaszarnie prowadzą księgi przemiałowe a piekarnie — księgi obrotu mąką i przetworami,
5. czy młyny nie odciągają mąki niższego przemiału (przepisy powołane wyżej w punkcie 1),
6. czy młyny i kaszarnie etykietują opakowanie głównych produktów przemiału wprowadzonych do handlu,
7. czy młyny dokonują rozliczenia ze zboża oddanego do przemiału gospodarczego handlowego zgodnie z przepisami zarządzenia Ministra Przemysłu i Handlu,
8. czy rozkurz odliczany przez młyny nie przekracza 3% przemielanego zboża,
9. czy przestrzegany jest zakaz śrutowania zbóż chlebowych na paszę oraz zakaz mieszania ze zbożem przeznaczonym do przemiału ziarn łamanych i chudych, chwastów, pośladu i odpadków,
10. czy przedsiębiorstwa handlu hurtowego zbożem posiadają zezwolenia (A. B. C.) ustalone w rozporządzeniu Ministrów Aprowizacji i Handlu z dnia 28 sierpnia 1947 r. w sprawie unormowania obrotu zbożem i głównymi produktami przemiału,
11. czy przedsiębiorstwa handlowe dokonują czynności tylko na terenie zakreślonym przedsiębiorstwu w wydanym mu zezwoleniu.

Wyjaśnienia w sprawach socjalnych

Na 33 pracowników — 1 inwalida.

Wojna się skończyła — nadszedł czas, by wypełniać zobowiązania wobec tych, którzy w ofiarnym swoim czynie dla Państwa ponieśli szczególne straty i którym stąd należą nie tylko zdawkowe słowa uznania, ale prawdziwa czynna wdzięczność. Chodzi o inwalidów wojennych.

Państwo wypełniając swój dług wdzięczności wydało ustawę o zaopatrzeniu inwalidzkim (Dz. U. R. P. 22/1945 poz. 131 i Dz. U. R. P. 30/1945 poz. 181) czy ustawę o zasiłkach i pomocy dla osób pozostałych po uczestnikach ruchu podziemnego i partyzanckiego, poległych w walce o wyzwolenie Polski spod najazdu hitlerowskiego (Dz. U. R. P. 30/1945 poz. 180). Nie mamy zamiaru omawiać tutaj świadczeń wchodzących w zakres zaopatrzenia inwalidzkiego. Zainteresowani znają poprzez właściwe związki swoje uprawnienia. Chodzi nam natomiast o przypomnienie pracodawcom obowiązków z ustawy wynikających — o zatrudnieniu inwalidów. Ustawa nakłada obowiązek zatrudniania inwalidów na pracodawców w rolnictwie, przemyśle, handlu, komunikacji, instytucje i zakłady o charakterze publiczno-prawnym, pracodawców prowadzących roboty sezonowe: budowlane, ziemne brukarskie, drogowe, kolejowe, wodne (budowlane regulacyjne), melioracyjne oraz wszelkie inne przedsiębiorstwa i zakłady pracy *niezależnie od tego czy są własnością państwową, samorządową lub prywatną*, w stosunku, *jednego inwalidę na każdych 33 pracowników!* Ale nie tylko inwalidów! Zrównana w tym przywileju z inwalidą jest wdowa po inwalidzie lub poległym, zmarłym lub zaginionym w związku przy czynowym ze służbą wojskową.

W przedsiębiorstwach o zmiennej ilości zatrudnionych podstawę do obliczenia ilości zatrudnionych oblicza się według przeciętnej miesięcznej zatrudnionych pracowników w poprzednim miesiącu. Inwalida zatrudniony na zasadzie tych przepisów może za zgodą Urzędu Zatrudnienia zrzec się zatrudnienia na rzecz członka rodziny będącego na jego utrzymaniu. Zarobek inwalidy lub wdowy nie może być niższy niż innego pracownika zdrowego w danej kategorii pracy i płacy. Stosunek pracy z inwalidą lub wdową podlega szczególnej ochronie prawnej. Pracodawca może wypowiedzieć taką umowę pracownikom umysłowym z przyczyn wymienionych w art. 32, 33, 36 i 37 rozporz. Prez. R. P. z dnia 16/III 1928 o umowie o pracę pracowników umysłowych (Dz. U. R. P. 35 poz. 323) np.:

1. jeżeli pracownik nadużywa zaufania pracodawcy,
2. w razie niestawienia się do pracy pracownika wskutek nieszczęśliwego wypadku lub choro-

by w ciągu więcej niż trzech miesięcy,

3. w razie obrazy pracodawcy lub przełożonych,
4. w razie niezachowania istotnych warunków umowy o pracę,
5. w razie zdrady tajemnic służbowych itd.

Pracownikom fizycznym może pracodawca wypowiedzieć umowę o pracę z przyczyn podanych w art. 13 — 16, 18 i 19 rozp. Prez. R. P. z dnia 16/III 1928 r. o umowie o pracę robotników (Dz. U. R. P. 35/324) a więc np.:

1. obraza lub czynna zniewaga pracodawcy względnie przełożonych i ich członków rodzin,
2. kradzież, przywłaszczenie lub umyślne uszkodzenie mienia pracodawcy,
3. niestawienie się robotnika do pracy dłużej niż przez trzy dni z rzędu lub ogółem więcej niż przez sześć dni w ciągu miesiąca bez uzasadnionej przyczyny,
4. w razie odmowy wypełnienia istotnych obowiązków wynikających z umowy,
5. zdrady tajemnicy zawodowej zakładu pracy,
6. okoliczności, które ze względu na dobre obyczaje lub na zasady dobrej wiary upoważniają jedną ze stron do odstąpienia od umowy itd.

Ustawa o zaopatrzeniu inwalidzkim w art. 1—4 określa dokładnie pojęcie inwalidy. W praktyce, dla celów wyżej omawianych, wystarczy żądać przedłożenia orzeczenia Inwalidzkiej Komisji Rewizyjno-Lekarskiej, z którego wynikać winno, że osoba legitymująca się nim jest inwalidą lub wdową w rozumieniu ustawy o zaopatrzeniu inwalidzkim.

Częste wątpliwości nasuwa kwestia czy wdowy po uczestnikach ruchu podziemnego i partyzanckiego korzystają z tych samych uprawnień co wdowy po inwalidach. W tym zakresie Dziennik Urzędowy Min. Pracy i Op. Społ. nr 5 z 15/IV 48 poz. 30 wyjaśnia w oparciu o art. 2 ustawy z dnia 23/VII 45 (Dz. U. R. P. nr 30 poz. 181), że wdowom tym przysługują jedynie uprawnienia wynikające z ustawy z dnia 23 lipca 45 (Dz. U. R. P. nr 30 poz. 180) — do zasiłków i innych świadczeń ze strony Państwa, natomiast *nie przysługują* uprawnienia wyżej omówione, dotyczące zatrudnienia wdów po inwalidach.

Na zakończenie zwróćmy uwagę na art. 63 ustawy o zaopatrzeniu inwalidzkim. Zawiera on zagrożenie sankcją karną (areszt lub grzywna) tym z pracodawców, którzy nie wypełnią swoich obowiązków zatrudnienia inwalidów lub wdów po inwalidach. Niższy wymiar kary jest niewątpliwie wyrazem przekonania (i słusznie) ustawodawcy, że adresaci tego nakazu podporządkują się mu posłusznie nie w obawie przed karą a w poczuciu zrozumiałego obowiązku wypełnienia swej powinności obywatelskiej.

mgr Z. Kl.

Wyjaśnienia o obrocie bezgotówkowym

T. Sternal — Leszno:

Pytanie: Czy przepisy o obrocie bezgotówkowym nakładają na uczestników sektora prywatnego obowiązek regulowania między sobą rozra-

chunków pieniężnych w drodze bezgotówkowej?

Odpowiedź: Nie, przy czym wysokość rozrachunku nie odgrywa żadnej roli. Wynika to, co zresztą sam Pan słusznie podkreśla — z art. 3 de-

kretu z dn. 3. 2. 47, który nakłada na inicjatywę prywatną obowiązek regulowania bezgotówkowo większych rozrachunków jedynie ze sektorem uspołecznionym, tj. państwowym, samorządowym i spółdzielczym. (Porównaj omówienie okólnika Min. Skarbu z dn. 23. 4. 48 r. w T. G. nr 20/48). Powoływanie się zatem przez urzędy czy instytucje kredytowe na obowiązek regulowania bezgotówkowo rozrachunków również w obrębie sektora prywatnego, wynikający rzekomo z dekretu czy też przepisów związkowych, jest nieporozumieniem.

Zagadnienie powyższe wystąpiło zresztą już dawniej, zwłaszcza przy omawianiu odpowiedzialności instytucji kredytowych za naruszenie przepisów dekretu, dokonane przez klienta banku, i było przedmiotem obrad przewidzianej rozporządzeniem Ministra Skarbu z dn. 28. 5. 47 (Dz. U. R. P. Nr 45/236) komisji międzybankowej dla spraw związanych z usprawnieniem obrotu bezgotówkowego. Oto co mówi protokół Komisji z posiedzenia odbytego w dniu 7 lipca 1947 r.

„Natomiast, występując tylko w charakterze pośredniczących zleceniobiorców, instytucje kredytowe nie są odpowiedzialne za nieprzestrzeganie przepisów dekretu i rozporządzenia wykonawczego przez posiadających u nich rachunki uczestników tego obrotu.

O ile dany uczestnik narusza te przepisy, odpowiedzialność spada na niego. W związku z tym, podyktowane obawą przed sankcjami przewidzianymi w dekrete, zaobserwowane przypadki odmowy przez niektóre placówki bankowe dokonywania z rachunków bież. klientów wypłat przewyższających zł 20.000,— lub rygorystycznego żądania od klientów udowodnienia konieczności podjęcia w gotówce większych kwot są całkowicie nieuzasadnione.

Instytucje kredytowe, jedynie w oparciu o posiadane do nich przez klientów zaufanie, powinny uświadamiać klientów o obowiązkach spoczywających na uczestnikach obrotu bezgotówkowego regulowania transakcji i po dowiedzeniu się w odpowiedniej formie i przeznaczeniu kwot podnoszonych przez klientów w gotówce, proponować im bezgotówkowe zaiatwienie. Oczywiście powyższy stosunek instytucji kredytowych do obowiązków do uczestniczenia w obrocie bezgotówkowym może mieć tylko miejsce, o ile specjalne przepisy (np. kredytowe) nie udzielają danym instytucjom dalej idących praw ingerencji w tej dziedzinie”.

Innymi słowy: dekret obowiązku takiego nie nakłada, nie wyklucza jednak jego istnienia na podstawie umowy lub tp.

L. Radke — Łódź.

Pytanie: Czy wszyscy pracownicy po ukończeniu 65 roku życia automatycznie przestają podlegać obowiązkowi społecznego oszczędzania?

Odpowiedź: Nie, gdyż podstawą obowiązku społecznego oszczędzania dla osób podlegających podatkowi od wynagrodzeń jest wynagrodzenie przekraczające 240.000,— zł w stosunku

rocznym. Kto zatem wynagrodzenie takie pobiera, podlega obowiązkowi społecznego oszczędzania (art. 2 p. 3) niezależnie od wieku.

Przekroczenie granicy lat 65 ma jedynie to znaczenie, że osobom takim, o ile przedstawiają zaświadczenie właściwej gminy o braku dostatecznych środków utrzymania, przysługuje prawo kupna renty dożywotniej za sumę złożoną na książeczce oszczędnościowo-inwestycyjnej bądź jednorazowo zwrot oszczędności, jak również zwolnienie od obowiązku dalszego oszczędzania. Zaświadczenie o utracie zdolności do pracy nie jest wymagane. (art. 22 i § 33).

Prawo do kupna renty dożywotniej lub zwrotu oszczędności (nie „wycofania”, jak myśląc art. 14 ust. 1 p. 3 z art. 22, mówi § 33) i zwolnienie od dalszego obowiązku oszczędzania przysługuje zatem dwóm kategoriom osób:

1. uczestnikom którzy, ukończywszy 65 lat nie posiadają dostatecznych środków utrzymania,
2. uczestnikom, bez względu na ich wiek, którzy utracili zdolność do pracy, nie posiadają dostatecznych środków utrzymania.

H. T. — Poznań.

Pytanie: W jaki sposób przedsiębiorstwo prywatne winno wykupywać przesyłki pocztowe nadane przez przedsiębiorstwa państwowe za pobraniem przekraczającym 20.000,— zł tak, aby nie popaść w kolizję z przepisami o obrocie bezgotówkowym?

Odpowiedź: Sprawa obrotu bezgotówkowego na odcinku pocztowym jest przedmiotem opracowań w M. P. i T. Do czasu ukazania się norm ostatecznych, Ministerstwo Poczty i Telegrafów pismem z dn. 14. 7. 1947 PRP 20 zarządziło, co następuje:

a) na przyjmowanie czeków od osób prawnych i fizycznych nie będących państwowymi lub samorządowymi, Dyrekcje (P. i T. przyp. red.) będą zezwalały indywidualnie poszczególnym placówkom pocztowym albo całym ich grupom, gdzie zainteresowanie obrotem bezgotówkowym występuje jaskrawiej. (Ewent. wnioski przedsiębiorstw prywatn. należy składać za pośrednictwem właściwego urzędu pocztowego.)

b) Od osób wymienionych w p. a) mogą być przyjmowane na pokrycie wszelkiego rodzaju wpłat czeki rozrachunkowe (gotówkowe), zawierające napis lub odcisk pieczętki, umieszczony na przedniej stronie ukośnie „tylko do rozrachunku”, potwierdzone, tj. zawierające potwierdzenie pokrycia przez instytucję kredytową, na którą czek został wystawiony.

Potwierdzenie czeku nie jest wymagane przy czekach nie przekraczających kwoty zł 20 tys., o ile wystawca jest znany urzędowi pocztowemu, a jego wypłacalność nie budzi zastrzeżeń. Czeki mogą być wystawione na jedną z instytucji kredytowych, wymienionych w art. 4 dekretu z dnia 3. 2. 47 r. o obrocie bezgotówkowym. Data wystawienia czeku winna odpowiadać dacie przedstawienia go urzędowi pocztowemu.

B. W.

Ogrzewanie i chłodzenie miejsc pracy

Ogrzewanie.

Ogrzewanie pomieszczeń, zamkniętych z punktu widzenia wydajności pracy winno zapewnić:

- a) równomierny podział temperatury,
- b) oddawanie ciepła bez przeszkód otaczającym urządzeniom,
- c) łatwość regulowania temperatury,
- d) czystość powietrza.

Normy temperatur, jakie winny być utrzymywane w pomieszczeniach fabrycznych, zależą od rodzaju pracy i warunków technicznych stawianych przy wytwarzaniu i dlatego żadnych ogólnych norm zastosować się nie da. W każdym poszczególnym wypadku należy drogą doświadczalną ustalić powyższe normy. Na ogół przy pracy w ruchu, dolna granica temperatury, najodpowiedniejsza dla człowieka, wynosi około 14°C . spadać do 15°C .

W biurach najodpowiedniejsza temperatura wynosi 18°C przy czym jako zasadę ustalono, że temperatura powinna stopniowo wzrastać od chwili rozpoczęcia pracy ($14-15^{\circ}\text{C}$) do 18° i mniej więcej na godzinę przed końcem zajęć spadać do 15°C .

Dla czystości powietrza w drodze zapobiegania przypiekania i wzbijania się kurzu, przy centralnym ogrzewaniu, nie należy przekraczać temperatury grzejników ponad 70°C .

Ogrzewanie miejscowe obejmuje urządzenia do wytwarzania ciepła w miejscu jego zapotrzebowania.

Są to piece kaflowe i żelazne dla opalania drzewem, torfem lub węglem oraz piece gazowe i elektryczne.

W pomieszczeniach fabrycznych stosowanie ogrzewania miejscowego należy zaliczyć do bardzo nielicznych wypadków.

W biurach natomiast jeszcze dość często spotyka się piece.

Przy budowie pieców kaflowych należy wymagać kształtu niskiego i szerokiego o ścianach gładkich dla zwiększania wydajności oddawania ciepła i unikania gromadzenia się kurzu.

Przy budowie pieców żelaznych należy wymagać: a) szczelnej konstrukcji oraz b) ze względu na ciągłość palenia w przeciwieństwie do pieców kaflowych (palenie odbywa się raz — dwa razy — dziennie) dobrych przyrządów regulacyjnych dla utrzymania równomierności spalania i oddawania ciepła.

Piece gazowe zarówno jak i elektryczne przy obecnych kosztach gazu i prądu są bardzo drogie w eksploatacji i z tego powodu mogą mieć zastosowanie jedynie tylko w wyjątkowych wypadkach.

Ogrzewanie centralne za pomocą wody, pary lub powietrza, polega na wytwarzaniu ciepła w jednym centralnym miejscu i przenoszeniu go do pomieszczeń za pomocą rur i grzejników (kalory-

ferów) w postaci ogrzanej wody, pary lub powietrza.

Zalety centralnego ogrzewania polegają na zmniejszonej obsłudze, higienicznych warunkach ogrzewania pomieszczeń oraz zwiększonym bezpieczeństwie pożarowym.

Centralne ogrzewanie składa się: z kotłów, wytwarzających źródła ciepłne (wodę gorącą lub parę), stanowiących tzw. kotłownię centralnego ogrzewania, przewodów rurowych i grzejników.

Pomieszczenia dla kotłowni, prócz wymagań czysto technicznych, powinny posiadać dobre oświetlenie (przede wszystkim dzienne) oraz możliwie duże składy paliwa dla zapasów co najmniej 2 miesięcznych przy zasypie wysokości 1—1,5 m. Poziom składu opałowego zależy od sposobu zasilania kotłów (z przodu bądź z góry). Z punktu widzenia eksploatacyjnego bardzo ważną jest kontrola użycia opału i kosztów ogrzewania. Na podstawie zapisów kontroli, prowadzonej według jednolitego schematu w ciągu szeregu lat, można wyciągać wnioski, pozwalające na ustalenie wzorcowych norm zużycia opału i kosztów eksploatacji danego urządzenia.

Dla rur z racji zmniejszenia kosztów eksploatacyjnych należy stosować w dobrym gatunku materiały izolacyjne.

Na rynku istnieją różne rodzaje grzejników:

a) rury gładkie w postaci węzownic, ułożone w pobliżu podłogi, posiadają znaczną wydajność cieplną, a z punktu widzenia higieny są racjonalne, bowiem ułatwiają usuwanie gromadzącego się kurzu.

b) rury żebrówce w znacznie mniejszym stopniu umożliwiają oczyszczenie ich z kurzu, a budowane są z racji wyzyskania na małej przestrzeni większych powierzchni grzejnych.

c) radiatory o różnych kształtach i materiale, z jakiego są robione, posiadają zalety pod względem małej przestrzeni zajmowanej, łatwości oczyszczenia z kurzu i dużej wydajności grzejnej.

Należy unikać osłon przy grzejnikach, gdyż te przede wszystkim utrudniają oczyszczanie z kurzu a następnie zmniejszają wydajność grzejną.

Według doświadczeń, przeprowadzonych nad osłonami przy grzejnikach okazało się, że stosowanie półeczek, umieszczanie grzejników we wnękach muru, umieszczanie okratowań przednich zmniejsza wydajność cieplną.

Racjonalne rozmieszczenie grzejników może dać zwiększenie wydajności cieplnej drogą skierowania przepływu powietrza wzdłuż powierzchni grzejnej ze zwiększoną szybkością.

Przy konieczności umieszczenia grzejników w górze dolne warstwy powietrza pozostają chłodne, co jest nieracjonalne.

Grzejniki ustawione pod oknami w wysokich pomieszczeniach niwelują powstające chłodne prądy powietrza.

W halach fabrycznych o znacznej powierzchni, dużych oknach bądź przy stosowaniu świetlików, dla uniknięcia silnych zimnych prądów powietrznych należy umieszczać grzejniki bezpośrednio pod tymi powierzchniami oziębiającymi.

Dla warsztatów, montowni, dużych sal fabrycznych zaleca się ogrzewanie powietrzne.

Ogrzewanie wodne (najczęściej używane) nadaje się przede wszystkim dla budynków mieszkalnych i biurowych.

Ogrzewanie parowe (próżniowe) nadaje się dla fabryk, posiadających własne siłownie, gdzie można zużytkować parę odlotową.

Chłodzenie.

W wypadkach konieczności ochładzania pomieszczeń stosuje się: bądź otwieranie okien w nocy, dzięki czemu ściany ochładzają się, tworząc akumulatory, pochłaniające ciepło, wytwarzające się w ciągu dnia pracy, bądź sztuczne prądy powietrzne przez umieszczenie wentylatorów, odprowadzających nagrzane powietrze.

Jako zasadę, z punktu widzenia higieny, należy przyjąć regulację chłodnego powietrza w ten sposób, aby zbyt niskie obniżanie temperatury nie następowało w czasie pracy.

Jeśli warunki fabryczne wymagają ochładzania powietrza za pomocą specjalnych chłodzi, to jedynie racjonalną metodą jest doprowadzanie do pomieszczeń powietrza ochłodzonego w celu przede wszystkim osuszenia powietrza wewnętrznego. Na zmniejszenie bowiem wydajności pracy wpływa nie tyle wysoka temperatura, ile znaczna wilgotność powietrza.

Do ochładzania powietrza służą urządzenia, które działają bądź za pomocą wody bądź solanki oziębionej w maszynach chłodniczych.

Powietrze doprowadzone do pomieszczeń nie powinno posiadać temperatury niższej jak 12° C.

inż. J. Włtowski

Komunikaty i różne wiadomości

Płytki ze spiekanych węglików — nabycie.

Podaje się do wiadomości, że Centrala Żelaza i Stali — Główny Skład Stali Szlachetnej w Poznaniu, ul. Ratajczaka 40 posiada większe ilości różnych gatunków płytek ze spiekanych węglików a mianowicie:

Gatunek S1 do obróbki stali wszelkiego rodzaju do najwyższej wytrzymałości oraz odlewów stalowych przy dużych szybkościach skrawania i posuwie do 1 mm na obrót.

Gatunek S2 do obróbki stali, odlewów stalowych przy średnich szybkościach skrawania i posuwania do 2 mm na obrót szczególnie na ob-

rabiarkach starszego typu oraz przy zmieniających się głębokościach skrawania. Szybkość skrawania ok. 30% mniejsza niż przy gatunku S1.

Gatunek S3 do obróbki stali i odlewów stalowych przy małych i średnich szybkościach skrawania i posuwie do 3 mm na obrót. Szybkość skrawania ok. 50% mniejsza jak przy gatunku S1.

Gatunek G1 do obróbki żeliwa o twardości poniżej 200 Brinell dla stopów miedzianych, mosiądzu, metali oraz tworzyw sztucznych prasowanych itp.

Gatunek H1 do obróbki żeliwa o twardości powyżej 200 Brinell, dla żeliwa z utwardzoną powierzchnią i dla szkła, porcelany i kamienia.

Zamówienia kierować wprost do Głównego Składu Stali Szlachetnej w Poznaniu, ul. Fr. Ratajczaka 40, który udzieli również informacji co do posiadanych gatunków, wymiarów oraz ceny, która obowiązuje z dnia wysyłki towaru lub wystawienia rachunku.

Likwidacja prywatnego komisju mięsnego.

Jak się dowiadujemy, została postanowiona likwidacja prywatnego komisju mięsnego i to w najbliższym już czasie. Dotychczasowych komisjonerów wraz z ich personelem ma przejąć „Rolmięś”.

Uplynnienie remanentów huty „Batory”.

Centrala Żelaza i Stali w Katowicach posiada na składzie pręty ciągnięte, kute i walcowane oraz stal lotniczą, które mogą być dostarczone niezależnie od stopnia wykorzystania kontyngentu.

Spisy szczegółowe zawierające bogaty asortyment z podaniem gatunków, wymiarów oraz stanu wykonania znajdują się do wglądu w Izbach Przemysłowo-Handlowych.

Sprzedaż tymczasem zastrzeżona!

Zamówienia należy przedstawić do Izby Przemysłowo-Handlowej w terminie do dnia 12. czerwca br.

Klepki dębowe i surowiec do wyrobu chmielniaków — źródło nabycia.

Podaje się do wiadomości, że Dyrekcja Lasów Państwowych w Gorzowie Wlkp:

1. wyrabia w dużej ilości klepkę dębową różnych wymiarów jako półfabrykat do wyrobu beczek tzw. „bindrę”;
2. posiada surowiec dębowy do wyrobu chmielniaków (słupy do plantacji chmielu).

Zainteresowani tymi wyrobami mogą przesyłać zapotrzebowania bezpośrednio do wymienionej dyrekcji, podając żądane wymiary i ilość, na jaką reflektują.

Opony i detki samochodowe fabr. Good Year

o rozmiarach:

500 × 16 × 4 550 × 16 × 4
550 × 16 × 6

po cenach korzystnych poleca

Auto-Stop!

AKCESORIA SAMOCHODOWE

WŁ. J. WOLNIEWICZ

POZNAŃ

FREDRY 13-TEL:23-52

Oplata pocztowa uiszczona ryczałtem

Adres dla zwrotu: Administracja „Tygodnika Gospodarczego” Księgarnia Wilak, Poznań Kantaka 10

MASZYNY BIUROWE

Bilansówki oraz kasy rejestracyjne

Kupno - Sprzedaż - Przeróbki

Centrala Maszyn i Przyborów Biurowych
Cz. Filipiak, Poznań, św. Marcin 32, tel. 88-19

Nadeszły pasy transmisyjne

Spółdz. Składy Artyk. Techn. i Żelaznych

Bydgoszcz, Dworcowa 10 i 90 - telefon nr 18-69

Opakowania i kartony dla przemysłu
spożywczego, cuklarniczego
i chemicznego wykonuje

Wytwórnia Opak. Pap. i Tektur.

właśc.: J. POMIN

Poznań, ul. Mylna 24

Telefon 94-11

Telefon 94-11

Żak

POZNAŃ

MYDŁA + PERFUMY + KOSMETYKI

OPRODUKTA JAKOŚCIA

Cena ogłoszeń za 1 mm na stronie 4-lamowej zł 25,—.

Ogłoszenia przyjmuje dla instytucji i przedsiębiorstw państwowych oraz firm pozostających pod zarządem państwowym „P.A.P.” Polska Agencja Prasowa, Poznań, Sew. Mielżyńskiego 8 — telefon 42-63.

Redakcja: Izba Przemysłowo-Handlowa
w Poznaniu, ulica Mickiewicza 31
Tel. 518-62, 23-65, 23-66.

Ogłoszenia przyjmuje „PAR” Polska Agencja
Reklamy, Fr. Krajna, Poznań, Fr. Rataj-
czaka 7, Tel. 30-80 i 91-58
i oddziały Kraków, Rynek Główny 46 —
Tel. 503-66
Bydgoszcz — Al. 1 Maja 16, Tel. 17-66
Toruń — ul. Małe Garbary 2
Katowice — Warszawska 23, skr. poczt.
790. — Tel. 344-98.

Administracja: Księgarnia Wilak Po-
znań, ul. Kantaka 10 — Tel. 44-40
45-00.

Konto P. K. O. — V-4085.

Cena numeru 30,— zł, prenumerata
kwartalna 300,— zł.